

je način vidljiva i institucionalna pripadnost nositelja priloga u ovome zborniku, iz koje proizlaze vladini i nevladini, znanstveni i visokoškolski pogledi na pitanje što su to ljudska prava žena, što bi ona mogla biti i na koji ih način možemo promatrati.

Uređen kao obljetnički, ovaj zbornik usmjeren je na evidentiranje razvoja što pozitivnopravnih praksi, a što institucionalnih rodni politika prije svega u Republici Hrvatskoj, a tek potom i na otvaranje uvida u komplementarne pravne sustave poput onoga sve dominantnijega – Europske unije. Istovremeno zbornik ne ispušta iz vida ni međunarodnopravnu problematiku u vezi s provedbom Konvencije UN-a o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Zbornik *Ljudska prava žena* postaje time dobrodošao podsjetnik o tome gdje je mjesto Hrvatske u kontekstu razmatranog pitanja, jednako kao što nas podsjeća na to kako različite probleme Konvencijom normiranih ljudskih prava žena rješavaju neki drugi i nama različiti kulturni prostori, a opet slični u prihvaćanju potrebe osiguravanja ravnopravnosti za žene.

Sanja Potkonjak

**Tea Škokić i Ines Prica, ur: *Horror – Porno – Ennui*
(kulturalne prakse postsocijalizma)**

Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku (Biblioteka Nova etnografija),
2011., 458 str.

Zbornik radova pod naslovom *Horror – Porno – Ennui (kulturalne prakse postsocijalizma)* nastao je na temelju radova prezentiranih na istoimenome znanstvenom skupu Instituta za etnologiju i folkloristiku, koji je održan u Zagrebu 2009. godine. Na prvi pogled enigmatičan naslov krije jasno definiran koncept urednica Ines Price i Tee Škokić. Kako u uvodu pojašnjavaju, upravo osjećaji straha, uzbuđenja i dosade opisuju egzistencijalni doživljaj “vremena” na svojevrsnom “kraju vremena”, tj. na izdisaju vremenski (povijesno) određenih ideoloških i analitičkih koncepata. Urednice dobro zapažaju da na pozadini tog (post-) svijeta shvaćenog (ili uhvaćenog) kao proces tranzicije iz “izbrisanoga” nečega u nejasno “nešto” ostaju samo snažni “osjećajni” markeri koji dobro opisuju spektakularnu narav tranzitornog kretanja, koje se razotkriva kao već unaprijed upisani “kraj”. Tzv. tranzicija je završena, ovo je najbolji od svih svjetova u kojemu ostaje strah (na drugim mjestima opisana kultura straha), uzbuđenje (višak užitka u permisivnom kapitalističkom društvu) i dosada (politička i socijalna ravnodušnost i nedostatak političkog angažmana). Stanje interpretativne fragmentacije i navedene socijalne tjeskobe autorice navodi na temeljno propitivanje svakodnevnih kulturnih praksi

te iznalaženje novih kritičkih diskursa i praksi prezentiranih u sakupljenim radovima. Na razvalinama ocvalih vremenskih označitelja one (ponovo) pronalaze “mjesto” analitičkog subjekta koje, s jedne strane, izmiče nivelirajućim hegemonijskim određenjima znanstvenog i političkog diskursa (biranim parovima socijalizam–postsocijalizam itd.) te, s druge strane, normalnom stanju “transformacije” i “tranzicije” koje briše sva razlikovanja (sjećanje, nepravde, povijest), uključujući ih u neupitno stanje stvari koje se pokazuje kao “loša beskonačnost”, prazna težnja koja oscilira između nemogućeg (nedodirljivog) cilja i sadašnje ukočenosti i nemoći. To ponovo pronađeno mjesto (u političko-geografskom smislu riječ je o postjugoslavenskom prostoru) kroz prezentirane se radove otkriva kao prostor interpretativne raznolikosti, bogatoga kulturnog i intelektualnog naslijeđa te mjesto na kojem izranjaju novi diskursi kritike i otpora.

Tako uvodni tekst Orlande Obad pod naslovom “Balkan lights” na zanimljiv način pokazuje “novo mjesto” pojmova (predodžaba) Zapad i Balkan u “globalnoj hijerarhiji”, svojevrsno rasterećenje jasne kvalitativne podjele (jedinstvene prostorne i civilizacijske) na Zapad i Balkan.

U svojem članku “Ganga teritoriji hrvatske europske pripadnosti” Ines Prica otkriva da je nestanak postjugoslavenskog subjekta zamijenjen “objektom” koji se opire zapadnoj demokraciji. Taj objekt stvoren je postupkom mini-balkanizacije te je proizvod analitičko-kritičkog subjekta koji je otvorio prostor “ganga-teritorija” nesvodive drugosti. Autorica naglašava da je prostor “ganga-teritorija” kreiran “središnjim” europocentričnim diskursom u “činu monitoringa vlastitog identiteta”.

Analizirajući ubojstvo “stranoga” nogometnog navijača u Beogradu, Ivana Spasić “otkriva” ambivalenciju negdašnjega jugoslavenskog diskursa kozmopolizma. Ljupčo Risteski u članku “Himalajsko a naše” otkriva kako tvrdnja o vezi makedonskog naroda i himalajskog naroda Hunza pokazuje zatvorenost postsocijalističkog makedonskog društva koje je uhvaćeno u cirkularnom potvrđivanju vlastitog identiteta.

Jasmina Husanović i Damir Arsenijević otvaraju (prepoznaju) “novo mjesto” otpora na “bosansko-hercegovačkim stratištima” koje se opire dominantnim normalizirajućim diskursima.

Pružajući širok interpretativni okvir Ozren Biti analizira prakse nadzora nad tijelom u kontekstu (hrvatskoga) postsocijalističkog društva. Tekstovi Mislava Žitka i Petra Bagarića posvećeni su obrazovnim politikama i akademskom polju u postsocijalističkom kontekstu. Analizirajući akademsko polje Žitko locira reprodukciju društvene nejednakosti u neoliberalnim obrazovnim politikama. Bagarić, na temelju etnografskog istraživanja studentske blokade Filozofskog fakulteta u Zagrebu, pronalazi mjesto utjelovljenja utopije (Foucaultovu

heterotopiju) u prostoru fakulteta za vrijeme blokade. U nekoliko tekstova iscrpno se analiziraju pojedini aspekti popularne kulture u socijalizmu i danas. Reana Senjković prezentira povijest popularne kulture u socijalističkoj Jugoslaviji, točnije analizira proizvodnju, posredovanje i konzumaciju popularne kulture, povlačeći paralele s nekim aspektima popularne kulture u drugim socijalističkim državama te državama Zapada u kojima je popularna kultura prvotno i nastala. Tekst Biljane Žikić bavi se odnosom i statusom pornografije (emancipacijom pornografije i pornografizacijom emancipacije) i tzv. “ozbiljnih” medija u socijalističkoj Jugoslaviji i postsocijalističkim državama koje su nastale nakon raspada. Tomislav Oroz daje bogat prikaz (post)ikone Matije Gupca u popularnoj kulturi socijalističke Jugoslavije te mjesto Matije Gupca u popularnoj kulturi postsocijalističke Hrvatske. Andrea Matošević se bavi nastankom, prezentacijom i konačnom sudbinom ideologije udarnika u socijalističkim zemljama i Jugoslaviji. Ildiko Erdei razlaže fenomen memorijalizacije junaka (Rocky Balboa) globalne popularne kulture u Srbiji, tj. mjestom koje memorijalizacija zauzima u dinamici lokalnoga i globalnoga.

Tekst “Strava i dosada egzekutora” Renate Jambrešić-Kirin analizira dva recentna ratna filma koja se bave često prešućenom temom “domaćih” ratnih zločina. Fokus iscrpne analize jest pozitivan pomak u tematiziranju rata, ratnih trauma i zločina koji oba filma donose. Pomak ide u smjeru razbijanja dosadašnjih dominantnih narativnih sklopova (tradicionalnih patrijarhalnih mitsko-poetskih te ironijskih) prema kritičko-refleksivnom i etičkom narativnom sklopu koji pridonosi humanizaciji post-ratnih društava na prostoru bivše Jugoslavije. Kritički se odnoseći prema filmovima, tekstom se želi prevladati “moderna zamor” (*ennui*), uzrok moralne ravnodušnosti i dehumanizacije. U svojem članku Suzana Marjanić iscrpno katalogizira one umjetničke performanse nastale u razdoblju hrvatske tranzicije u kojima se hrana rabi kao politički stav.

Mojca Piškor posvećuje svoj članak prostoru (prostoru glazbe bez glazbe) kafića “Zvečka”, tj. interpretaciji višestrukih diskursa koji tematiziraju prostor “Zvečke” otkrivajući njegovu multivokalnost i multilokalnost. Lidija Radivojević analizira javni zavod Kino “Šiška”, koji u svoj program uključuje nove glazbene trendove pretvarajući ih u nacionalni kanon. U kontekstu liberalizacije kulture javni zavod funkcionira kao hibridna institucija koja mora osiguravati javni interes, ali i tržišnu konkurentnost, tj. profitabilnost.

Iako se rodna tematika povremeno spominje u mnogim tekstovima, dio zbornika je posvećen isključivo rodnim temama. Tekst Tanje Petrović bavi se vojničkim pričama iz JNA, koje promatra kao isključivo “muške priče” jer imaju narativnu funkciju reprezentacije muškosti, tj. omogućavaju performativnost muškog roda. Autorica u njima prepoznaje identitet “socijalističke muškosti”

koji ujedno konstituira sjećanje na socijalističku prošlost mimo isključivih nacionalnih ograničenja te društvenog zaborava i postupaka “brisanja povijesti”. U svojem nas radu Tea Škokić upoznaje s društvenim konstrukcijama muškosti u postsocijalističkom razdoblju, točnije, daje poveznicu između socijalističkog patrijarhata i postsocijalističkog razdoblja u kojem kriza muškosti producira porast obiteljskog i rodnog nasilja.

Zaključno se može reći da je zbirka tekstova *Horror – Porno – Ennui* vrijedan doprinos istraživanju svakodnevne i popularne kulture, koji izlazi iz normalizirajućih procedura, ali i iz stanja narcističke dosade, jednokratnog uzbuđenja i sveprisutnoga paralizirajućeg straha.

Duško Petrović

Godišnjak za znanstvena istraživanja (br. 1 – br. 3.)

Subotica: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata

Časopis *Godišnjak za znanstvena istraživanja* nastao je na inicijativu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata iz Subotice, koji je utemeljen 2008. godine. Po riječima njegova ravnatelja Tomislava Žigmanova: “utemeljen je radi očuvanja, unapređenja i razvoja kulture hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini. Tako utvrđena svrha postojanja, među ostalim, nužno podrazumijeva i aktivnosti glede znanstvenih, stručnih, razvojnih i primijenjenih istraživanja u području kulture, umjetnosti i znanosti vojvođanskih Hrvata te raznolikom javnom predstavljanju ostvarenih rezultata istih.” Pokretanje ovoga časopisa jedna je u nizu uspješnih inicijativa koju je Zavod kao relativno mlada institucija već ostvario, osobito ako imamo u vidu višedesetljetni krajnje osjetljiv pravni i politički položaj hrvatskih manjinskih skupina u Srbiji. Iziskuje to dobro promišljenu i osmišljenu kulturnu politiku u uvjetima u kojima je institucionalno organiziranje očuvanja i promicanja bogate kulturne baštine tek u povojima, kako zbog nedovoljne dotadašnje organiziranosti hrvatske zajednice u Vojvodini, tako i zbog nepovoljnih političkih okolnosti. U takvim uvjetima Zavod je, osim brojnih drugih inicijativa i aktivnosti, oboružavši se *Godišnjakom* hrabro, odlučno i uspješno krenuo u osvajanje društvenoga i humanističkoga znanstvenog polja. Samo godinu dana nakon osnutka Zavoda od pojave prvog broja u 2009. godini, sukcesivno su 2010. i 2011. godine objavljena i sljedeća dva broja *Godišnjaka*.

Uredništvo novoosnovanog časopisa odlučilo je da se u prvome broju predstavi reprezentativan izbor znanstvenih i stručnih radova o Hrvatima u Vojvodini, koji su objavljeni u proteklih desetak godina. Nakon uvida u stotinjak